

Medlemsblad för Boden Överluleå Forskarförening

N.o 2

ÅRGÅNG 5

APRIL 1996

FIRANDET AV VALBORGSMÄSS

Att fira Valborgsmäss är en mycket gammal sedvänja, år 1487 nämns om en smedsdräng som stod inför rätta för att på valborgsfesten av våda skjutit Laurens sadelmakare i en gillestuga (Stockholm stads tänkebok)

Linné skriver om sista april 1749 när han passerar gränsen mellan Uppland och Västmanland. "Eldar sågos på många ställen lysande långt ifrån vägen; ty lantmannen har för sed allt ifrån hedenhös, att natten före valborgsmässodagen upptända eldar på marken, att däromkring dansa och fägnas sig åt den tillkommande sommaren".

Under sin resa i Sverige våren o sommaren 1804 berättade E. M. Arndt om valborgsmässoeldarna. Man släpade ris tillsammans i stora högar och tände på dessa "under musik och varjehanda glädjebetygelser. Så vitt eldskenet syntes kunde ingen häxa eller odjur skada kreaturen".

Bruket att göra brasor på kvällen den sista april kan man följa tillbaka till 1700-talets början i Uppland, den spreds senare norrut och söderut längs östkusten. Västkusten och sydsverige hade en egen sed med påskeldar och midsommareldar. Från att ha varit en klart östsvensk sed har den under 1900-talet spridits över hela landet
Varför firar man då Valborgsmäss ?

Valborg var en abbedissa av anglosaxisk börd, som på 700-talet levde i klostret Heidenheim i Schwaben. Men det är inte som helgondag valborgsmässan firats hos oss, utan det var för att fira sommarhalvårets början.

Det var oftast någon förening som skötte om valborgsfirandet med körsång och tal till våren. I universitetsstäderna firar man med studenternas mösspåtagning. (ursprungligen var det att man bytte den mörka vintermössan mot den vita sommarmössan).

"Maj-sångare i byn" Litografi av Evald Hansen.

Styrelse och övriga funktionärer för Boden Överluleå ForskarFörening

Föreningens adress: c/o Åkerström, Kvarng 17, 961 64 Boden. **Postgiro: 1 57 58-6**

Tfn till forskarrummet: **0921-504 13**

Ordförande	Kristina Öhman , Prinsg 25, 961 31 Boden	tfn: 0921-159 79
V. ordförande	Björn Fredriksson , Nipvägen 18, 961 44 Boden	tfn: 0921-653 15
Sekreterare	Ewa Sandberg , Kålotsv 11, 961 47 Boden	tfn: 0921-722 74
Kassör	Gun-Marie Åkerström , Kvarng 17, 961 64 Boden	tfn: 0921-182 02
Ledamot	Solveig Burström , Strutsg 8, 961 74 Boden	tfn: 0921-146 49
Styrelsesuppleanter	Tyra Henriksson , Färgareg 10 B, 961 35 Boden	tfn: 0921-147 42
	Constance Rutberg , Svartbyb 10 D, 961 37 Boden	tfn: 0921-163 11
Valberedning:	Linnea Vesterberg , Buddbyvägen 41, 961 42 Boden	tfn: 0921-600 75
	Valdemar Gustafsson , Hermelinsg 25, 961 74 Boden	tfn: 0921-144 51
	Anna-Maria Perzon , Karetv 24, 961 42 Boden	tfn: 0921-533 33
Revisorer	Carl Lennart Perzon , Karetv 24, 961 42 Boden	tfn: 0921-533 33
	Sixten Sandberg , Österby 950, 961 95 Boden	tfn: 0928-401 32
Revisorssuppleanter	Brita Lundman , Domarv 17, 961 39 Boden	tfn: 0921-138 79
	Herman Wahlberg , Prinsg 31 A, 961 31 Boden	tfn: 0921-109 42
Redaktion för medlemsbladet:		
Redaktör	Arne Isaksson , Notarievägen 7, 961 39 Boden	tfn: 0921-179 47
Övriga	Eila Fredriksson , Nipvägen 18, 961 44 Boden	tfn: 0921-653 15
	Ewa Sandberg , Kålotsv 11, 961 47 Boden	tfn: 0921-722 74

Kontaktperson i datafrågor:

Gunnar Glaas, Kvarng 17, 961 64 Boden e-mail: gglas@kvarngatan17.pp.se

INNEHÅLL

Sid 3	Annons medlemsmötet, Årsmötet, Onsalasläkten Cullberg.
Sid 4	Tack till medlemmarna, Sammandrag av verksamhetsberättelsen.
Sid 5	Något om norrbottnisk travsport i äldre tid.
Sid 7	Sommarmarknad i Björkelund Boden 9 - 29 juli 1996
Sid 8	Eyvind Jonsson 1900-1976, upprop till medlemmarna.
Sid 9	Mordet på gossen Styf.
Sid 10	Gransjö med Stadskölen, Sjukdomar och farsoter i historien.
Sid 11	Efterlysningar, Tack till Gurli Lönnebjör och hennes son Roger, Lösningen på krysset från 4/95.
Sid 12	Annons Kontorslandslaget.

PLANERAD UTGIVNING AV TIDNINGEN

Årets återstående tidningar planeras komma ut under följande veckor:

N:o 3 vecka 38, manusstopp 31 augusti

N:o 4 vecka 45, manusstopp 17 oktober

KODKORT + NYCKEL

Kodkort till ytterdörren och nyckel till kammaren finns att köpa på Råbacksgården.

Kodkortet kostar 50 kronor och nyckeln 80 kronor.

För att köpa dessa fordras att ni är medlem i föreningen.

Kodkortet ger tillträde till lokalerna från kl 7.00 till 21.00 alla dagar i veckan.

Nyckeln ger tillträde till kammaren där vi förvarar våra samlingar.

Tag kontakt med någon i styrelsen om ni är intresserad.

Medlemsmöte
söndag den 12 maj 1996 kl 14.00
i
Almska skolan

Ur dagordningen:

Riksstämman i Växjö 31/8-1/9 1996
Skall vår förening arrangera årsstämma år 2000
Kaffe 15.00-15.30

Offentligt möte kl 15.30
Gunnar Dahlquist berättar om
Tillkomsten av Bodens fästning

Du är hjärtligt välkommen!

ONSALASLÄKTEN CULLBERG

Nu är boken om Onsalasläkten Cullberg klar. Den är bunden med hårda pärmar; A4-format; 240 sidor. Den kostar 290 kronor vartill kommer porto, om den skall skickas. Portot (boken väger över 1 kg) är f n 58 kr, men då går det bra att skicka 5 böcker för samma porto. Kan man komma överens med flera personer att beställa samtidigt, så blir det ju billigare för var och en.

Det blir mest praktiskt att sätta in pengarna på mitt postgirokonto 142 74 06 - 2, så levererar jag boken omgående. Jag bifogar ett inbetalningskort.

På några orter i landet går det att köpa boken (för 290 kr) utan att betala porto-kostnader. Det gäller följande orter och försäljare: (Det kan vara lämpligt att ringa i förväg, så att inte boken är slut)

Göteborg:

Sveriges Släktforskarförbund, Första Långgatan 20, 7 tr, tel 031-42 33 11. Öppet M-F kl 8-9 och 9,30-16.

Stockholm:

Sveriges Släktforskarförbund, Västerled 24 Bromma, tel 08-26 12 20. Öppet M-F kl 9.30 - 13.

Genealogiska Föreningen, Sabbatsbergsvägen 18, tel 08-32 96 80. Öppet M-F kl 10 - 16.

Rosvik och Luleå:

Ulf Andersson, Elésgården, Rosvik, tel 0911-569 00.

Piteå:

Olof Skoglund hos Åströms Ur och Optik, Småstaden, tel 0911-21 15 00. Träffas M-F kl 10-17.

Gällivare:

Marianne Söderfjäll, Gällivarebygdens Forskarförening, Hantverksgatan 5. Tel 0970-165 97 eller 181 71 (biblioteket). Träffas M-F på kontorstid.

Om du vill få ett omdöme om boken, så kan jag nämna, att den redan har utsänts till "återförsäljarna" och dessutom till Carl och Kjerstin Cullberg, Uddevalla, tel 0522-869 90, Gösta Swedberg, Göteborg, tel 031-18 36 60 eller 97 19 51, Henrik Öberg, Älvbyn, tel 0929-103 37, Henry Cullberg, Gammelstad, tel 0920-540 22, Gösta Brydsten, Umeå, tel 090-12 16 11, samt Karl-Gustav Åström, Töre, tel 0923-405 22.

Tor Cullberg

ÅRSMÖTET 1996 03 17

Årsmötet började med att Kristina hälsade alla välkomna. Därefter underhöll Sigurd Forsberg på dragspel och Elsa Olofsson på gitarr. De spelade blandade traditionella låtar som bl a gånglåtar, polskor och Taubevisor.

Föreningens sekreterare Gunnar Almkvist hade bett att få bli befriad från sitt uppdrag. Till hans ersättare valdes Eva Sandberg. I de övriga valen blev det omval på samtliga platser.

Andra frågor som diskuterades var om vi skulle ta på oss värdskapet för riksstämman år 2000, styrelsen undersöker kostnader m m och redovisar på ett möte under hösten.

Årsmötet leddes av Olof Blombäck på ett snabbt och skickligt sätt.

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

Här följer ett sammandrag av verksamhetsberättelsen.

Föreningen har deltagit i 10 offentliga arrangemang. Två offentliga möten har arrangerats. Föreningen har haft 1 årsmöte 3 medlemsmöten och 9 styrelsemöten.

Antalet medlemmar 1995 12 31 var 223 st.

Aktiviteter

Januari:

Under månaden planerades för en stadgeändring samt deltagande i Vinterfesten och marknaden i Gunnarsbyn.

Februari:

Föreningen medverkade i Vinterfesten med demonstration av släktforskning, tidnings- och bokförsäljning samt en utställnings-skärm.

Mars:

Förberedelser för marknaden i Gunnarsbyn.

April:

Utställning och bokförs. i Gunnarsbyn vid invigningen av "Malmens väg". Anbyttardag anordnades den 22 april.

Maj:

BÖFF:s sommaraktiviteter planerades.

Juni:

Öppet hus i Råbäcksgården under Midsommar-dagarna.

Juli:

Råbäcksgården öppen för allmänheten under Hembygdsgdagarna. Bildutställning tillsammans med Vuxenskolan under namnet "Kommunikationer i Boden" i Konstgilletts lokal.

Augusti:

Deltagande i riksstämman av Arne Isaksson, Kristina Öhman och Valdemar Gustafsson.

September:

Råbäcksgården öppen för allmänheten under Skördefesten. Diskutioner förs om att ansöka om att anordna Riksstämman år 2000.

Oktober:

3 läsapparater och mikrokort för 4000 kr har inköpts.

November:

Offentligt möte med museichef Maj-Lis Granström som berättade om "Kulturprojekt i Norrbotten" och om muséets verksamhet.

December:

Föreningen undersöker om det går att få en ALU-anställd till Råbäcksgården. Katalog över föreningens bildarkiv har utarbetats av Kristina och Roland Öhman.

Under 1995 har Råbäcksgården besökts av 3548 personer. Till slut vill styrelsen rikta ett stort tack till alla medlemmar som genom gåvor och ideellt arbete gjort verksamheten möjlig. Vi vill också tacka alla de som sponsrat oss!

Arne Isaksson

TACK !

Ett varmt tack från styrelsen för BÖFF till de som skänkt gåvor och bidrag till föreningen:

Ebba Nilsson-Bergström	Boden
Gun och Valdemar Gustafsson	Boden
Uno Englund	Boden
Sven Broström	Boden
Lennart Engström	Råneå
Eilert Gezelius	Boden
Lars Bergström	Boden
Anna-Lena Lindberg-Andersson	Lassbyn
Sven Åkerström	Råneå
Olof Blombäck	Boden
Tyra Henriksson	Boden
Hans Lindgren	Boden
Ingvar Sandström	Boden
Ingrid Eriksson	Boden
Helga Pettersson	Boden
Sören Nilsson	Boden
Ruth Selberg	Boden
Karl-Erik Engelmark	Unbyn
Irma Johansson	Boden
Börje Korvi	Boden
Herman Wahlberg	Boden
Kommunarkivet	Boden
Knut Nyström	Boden
Gun Eriksson	Sidensjö
Svante Sandström	Boden
Thorsten Nilsson	Boden
Margit Eriksson	Boden
Britta Lundman	Boden
Constance och S-O Rutberg	Boden
Lillemor och Dick Öhman	Boden
Barbro Johansson	Edet
Alice Karlsson	Boden
Lennart Nordström	Boden
Mikael Engström	Boden
Gerd Livbom	Boden
Rolf Fredriksson	Boden
Kerstin Adolfsson	Boden
Lisa Persson	Boden
Siv Jansson	Boden
Carina Livbom	Boden
Torsten Johansson	Boden
Valborg Eriksson	Boden
Torsten Degerlund	Öjebyn

NÅGOT OM NORRBOTTNISK TRAVSPORT I ÄLDRE TID

Här följer 3:e och sista delen om travets historia av Gunnar Vännman.

Här följer ett litet utdrag ur Nauclérs egna berättelser och minnen av ett par namnkunniga finnhästar på dåtidens travbanor och hur det kunde gå till vid tävlingarna.

Vauthi, som sedemera blev moder till den kända stortravaren Hjördis, importerades från Finland omkr 1900 av grosshandlaren Gowenius, Luleå. Det befanns vara ett hypernervöst, gråbrun färg och med alla tecken till att ha varit i skojarhänder.

Gowenius torde ha sålt hästen ganska snart då han nog ansåg den oanvändbar för travbanan. Vauthi inköptes av en grosshandlare Nyberg i Kramfors.

Ett år senare hade Vauthi undergått en verklig förvandling. All ragg var borta, hon var i fin kondition, hon såg lugn ut och t o m färgen hade ändrats till fux. Hela hästen gjorde intryck av kraftig ädel inblandning. God behandling och vård hade gjort underverk.

Vauthi kom sedemera till en fröken Hedman i Bollnäs, som själv med henne erövrade ett avsevärt antal priser på vinterbanorna

Från fröken Hedman kom Vauthi till tränaren E J Nordin, Forsa sedemera Stockholm och hos honom växte upp Vauthis senare så namnkunniga dotter Hjördis.

Tränaren E J Nordin har ju blivit berömd för sina fina träningsmetoder samt inte minst för det arv han lämnat sina söner de verkligen namnkunniga bröderna Gösta, Gunnar och Sören Nordin.

Den minnesgode kanske nu drar sig till minnes att i slutet av 1920-talet blev det ett väldigt ståhej kring Hjördis. Stoet gick för fort och det var nog för att den kungl svenska avundsjukan skulle begära hennes skalp. Hjördis identitet ifrågasattes genom tvivel på modern Vauthis ursprung från äkta finnstam. Men genom en långt driven utredning fastslogs till sist att Vauthi var så äkta finne som det var möjligt att åstadkomma. Suomi Ravi Rengas (Finska Travförbundet) utfärdade slutligen ett certifikat för Vauthi som visade att hon var född hos bonden N Anttila i Kaustinen, ljus fux, 148 cm över manken, fader Veikko, moder Piju e Polle, kronohingst.

Och därmed så blev lilla tappra Vauthi rentvådd, liksom hennes duktiga dotter Hjördis.

Ur berättelsen om Kajsa saxas bla följande ur Nauclérs minnen: "En vinterdag år 1904 såg en god vän och jag hur en släde med tre vilt gestikulerade och skrikande karlar under stark fart svängde in på planen framför Byske gästgivargård. Släden drogs av en liten skumhöljd häst, som visade alla tecken till överansträngning. Sedan min vän skällt ut körsvennen och förebrått honom hans behandling av hästen fick han till svar: "Köp kraken då".

Den starka farten vid ankomsten intresserade mig, varför jag började utfråga ägaren om hans häst. "Kraken" var ett litet rött sto. För 300 kronor inköpte jag så småningom stoet och i köpet ingick också piskan, som i snärten hade en liten träskruv för bättre effekts skull. Stoet döptes till Kajsa.

Förvånansvärt fort återhämtade sig Kajsa, fick hull på kroppen och visade sig kunna prestera ansevärd travfart. Trots sin litenhet - 1.42 över manken - var hon dessutom en utmärkt väghäst. Jag anmälde henne så småningom till travtävlingar i Skellefteå där hon blev andra efter den tidens kallblodslejon Torpeden, ägare H Sundström Piteå.

Påföljande år var det "länstävlingar" i Umeå och jag anmälde Kajsa till tvenne löpningar på resp 2000 och 2500 m där hon skulle starta som rekordlös finne (1.54) enligt Svenska Travsällskapets reglemente.

Från Byske till Umeå var det 22 mil. Kajsa skickades med en pojke som körsven och fick han 4 dar på sig. Två vilodagar avsågs före tävlingarna. Kajsa fick gå vägen för dåtidens vanliga travåkdon, den s k kakkolin, vilken var lika hög och bred som äldre tiders sulky. Det var således ett lätt fordon att dra, men på de dåligt plogade vägarna gick medarna mest i snödrivorna, varför det "lätta" åkdonet blev allt annat än lätt för den lilla Kajsa.

På travdagens morgon fick jag en jobbspost. Kajsas handikapp hade ökats till 150 m i första löpningen och till 75 m i den andra. Jag protesterade givetvis men kunde ej få någon ändring till stånd. En ryttmästare fällde därvid yttrandet: "om han åtminstone hade en häst att protestera om

och inte bara en råtta. Han ansåg tydligen lilla Kajsa allt för obetydlig att ställa till bråk för. Och så fick Kajsa starta med sitt dryga handikapp.

Så togo tävlingarna sin början på Ume-älvens is. Runt ena kurvan hade det kommit upp flödvatten, som under nattens kyla fått ett rätt bra istäcke. På innerkant hade isen smulats sönder av hästtrampet men i yttre spåren låg isen kvar. Kajsa startade snällt och villigt och i sista kurvan hade hon hunnit upp täthästarna och måste därför köras utanför dessa. Här kom nu kakkolins medar under isen och farten bromsades nästan helt upp. Tappra lilla Kajsa segade sig emellertid igenom och lyckades vinna löpningen på 1.53, som för dåtida förhållanden var vackert så även på en hygglig isbana.

Den längre travlöpningen vann Kajsa på 1.52 men då aktade jag mig noga för ytter-svängar.

Under den obligatoriska prisutdelningen, middagen med travbalen - nödvändiga ingredienser i dåtidens travsport - fick jag telegram från Stockholm att min protest hade godkänts och att Kajsa skulle ha startat som rekordlös finne, enär rekordet endast räknades på första pristagarens tid. Ryttnästaren uppsökte mig och bad om ursäkt för misstaget tilläggande att han "ej kunnat tro att en sådan förmåga kunde finnas i en så liten kropp".

Kajsa var ett utmärkt exempel på vilket hårt virke dåtidens finnhästar voro gjorda av.

Kajsa fick så småningom med en Byskehingst "Frej" stofölet Nalta, som också blev en god travare och som startade som inhemska=nordsvensk.

Slutligen så också Nauclérs berättelse om Weikko. "En sommardag 1909 hade jag besök av grosshandlare Gowenius Luleå och givetvis pratades häst inte minst om hans granna Weikko. Denne hade gått på bete hela sommaren och skulle nu hämtas hem. Litet överraskad men glad blev jag erbjuden Weikko till skänks.

Weikko innehade sedan ett par år skandinaviska rekordet för kallblod med 1.42 och var känd från travbanorna i Stockholm, Malmö, Luleå m fl. Hans eleganta, nästan koketta trav, vackra exteriör och granna förning hade gjort honom till en stor publikfavorit, var han visade sig. Han var ljus, slantig fux med vit man och svans. Sina vackra tider hade han satt som hingst men var nu kastrerad på sin ålders höst, vilket nog inte bekommit honom så bra.

Ja, Weikko kom från betet med en oerhört lång och skodd framhov och en liten rund, avnött kula till hov på det andra fram-benet, och han visade sig också vara halt.

Gowenius mening hade varit att få så långa och tunga framhovar som möjligt på hästen men när nu ena skon lossnat på betet hade denna avsikt totalt misslyckats. Veterinär Bergh i Boden konstaterade, vill jag minnas, en spricka i ledkapseln, varför Weikko fick stå på stall en längre tid och fick ej springa ett steg förän nyåret 1911.

Så småningom användes han i lättare arbetskörning och som åkhäst och fick gå i trav på landsväg någon kortare bit då och då. Vid tiden för travtävlingarna i Piteå i mars 1911 var han praktiskt taget otränad men i god kodition och sedan travbanan några dagar före tävlingarna blivit uppskottad körde jag med Weikko dit, och där träffades även Gowenius med två nya från Finland importerade travare. Jag hade ju redan 1909 fått Weikko av honom då han ansågs vara förbrukad för travtävlingar.

Men sedan jag låtit Weikko få litet motion skulle jag köra ett varv på banan med Gowenius som tidtagare. Resultatet blev att Weikko avverkade varvet på 1.40 utan någon drivning. Gowenius mumlade något om "mina gamla avlagda travare" och tittade mindre belåtet på sina nya hästar.

Så kom tävlingarna, där Weikko lätt vann huvudtävlingen efter 1.45 medan Gowenius hade otur med sina nyförvärv.

Samma och följande år körde jag in flera pris med min gamle Weikko. Emellertid märktes på honom att åldern började ta ut sin rätt och att han hade besvär med längre distanser, varför han fick sluta sina dagar år 1912 och fick sin grav under en stor tall.

Weikko användes, som redan nämnts, i lättare arbetskörsior men mera sällan som åkhäst. Då jag blev smått avhånad för att jag hade små klena finnhästar i arbetskörsior, begagnade jag mig av ett tillfälle att visa, att de små finnhästarna ej voro så klena.

Ett stort tvådelat linhhjul skulle nämligen köras den 5/5 mil långa och bitvis backiga vägen till Ytterstfors träsliperi. Weikko spändes för det ena lasset och en stor grov ardenner "Tärnan" för det andra. Föret var gott och på aftonen kommo lassen fram till Ytterstfors, Weikko pigg med högburet huvud och hög svansföring i täten med sina 1500 kg på släden och ett trött och svettigt ardennersto fö det andra lasset.

Än en gång hade den lilla finnhästen visat sig duga ej endast på travbanan utan också att han var användbar även i andra sammanhang.

Så långt Pelle Naucleur.

Jag tror att nordsvensken kan vara stolt över det finnblood som finns i honom både på mödernet och fädernet.

Den nordsvenska hästen sådan vi sett den växa fram är av naturen rörlig och snabb. Därför har sedan gammalt främst i Norrland anordnats kappkörningar med denna häst, kanske först till kyrkan och senare har man satt kappkörningen mera i system i form av s k bygdetrav. Detta bygdetrav har säkerligen haft stor betydelse för att konsolidera några av rasens goda egenskaper bl a hårdhet och rörlighet.

Jämför man hästaveln idag i Norrbotten, sedan travsporten satte liv i intresset för nordsvensken, med sådan den var funtad strax efter sekelskiftet, finns det knappast några likheter.

Det hästmateriel som i nordsvenskens skepnad visas på vår travbana här i Boden år 1995 är nog till viss del en produkt av vad några framsynta hästkarlar i början av seklet menade. Travet som sådant har säkert haft en mission att fylla för bibehållandet av rörligheten inom vår nordsvenska häst.

Avsluningsvis kan här citeras vad en framstående hästkarl anført om den norrbottenska travsportens betydelse år 1951: "Med år 1944 fick Norrbotten sin egen permanenta travbana Torpgården i Boden och därmed torde detta nordliga distrikt ha för sig säkrat nordsvenskens ställning och framtid i maskinkultens tidevarv. Men då får man inte snegla allt för mycket mot mellansveriges snabbtravare och topptider utan nöja sig med sitt eget utmärkta "gammalfinska" blod, som säkerligen håller längre och är en nyttigare vardagsvara än de kallblodiga travmaskiner, som visserligen äro roliga ett slag, när de blixtra till, men lätt bli i aveln en von Döbelns medicin.

SOMMARMARKNAD i Björkelund, Boden.

9 - 29 juli 1996

Norrbottensteatern ger föreställningen, "Här har du ditt liv" av Eyvind Jonsson enligt följande program:

Publikrepetition: 9 och 10 juli

Genrep: 11 juli

Speldagar: Uppremiär 12 juli, 13(lö), 14(sö), 18, 19, 20(lö), 21(sö), 24, 25, 26. 27(lö), samt 29/7.

Tid: Vardagar kl 19.00, Lördag och Söndag kl 16.00.

En tidstypisk sommarknadsanordnas under ovanstående dagar till vilken föreningar och organisationer i Boden är inbjudna att delta med försäljning och andra tidsrogna aktiviteter. Ett 15-tal marknadsstånd kommer att finnas inom området. Dessutom kommer att genomföras och finnas tillgång till aktiviteter som hör till "gamla" tiders marknader.

Öppettider för marknaden:

1 timme före och 1 timme efter föreställningar på ovanstående dagar, samt annan tid då föreställning inte pågår. Marknaden ej öppen under pågående föreställning.

Boden Överluleå Forskarförening kommer att medverka under marknadsdagarna vid Eyvind

Jonsson-gården i Björkelund. I vårt stånd kommer att försäljas lokalhistoriska böcker, antavla-Eyvind Jonsson samt info om släktforskning mm.

För att bemanna vårt marknadsstånd, som vi har tillsammans med Boden Överluleå Hembygdsförening, erfordras hjälp från våra medlemmar. Det bör vara två personer som bemannar och svarar för marknadsståndet på tider enligt ovanstående spelplan - marknadsdagar.

För att ge en tidstypisk bild av marknaden bör de som företräder föreningen, om möjligt ha en klädsel som anknyter till aktuell tid- början av 1900-talet. Möjlighet att låna kläder genom föreningens försorg kommer att vara möjligt i viss omfattning.

Du som har möjlighet och vill göra en insats för vår förening genom att medverka - bemanna vårt marknadsstånd; Notera önskemål om dag och tider på lista som finns anslagen i Råbäcksgården - släktforskarlokalen, eller kontakta Marino Eriksson tfn: 0921-16719, senast 15 maj 1996.

Miss ej denna möjlighet att besöka en marknad i gammal stil samt att se föreställningen "Här har du ditt liv".

EYVIND JONSSON 1900-1976

Nobelpristagare i litteratur år 1974. Svenska Akademiens formella motivering: "...för en i länder och tider vittskådande berättarkonst i frihetens tjänst".

1974 delades priset för första gången mellan två svenska diktare (Eyvind Jonsson och Harry Martinsson). Det var femte gången i nobelprisens drygt sjuttioåriga historia som utmärkelsen stannat i Sverige

Eyvind Jonsson föddes 29 juli 1900 i Björkelund, Boden. Föräldrarna hade kommit till Boden i samband med att Norra stambanan byggdes. Fadern, Olof Petter Jonsson var stenarbetare och modern, Cevia Gustafs dotter, följde med ett ambulerande bageri som försörjde rallarlagen med bröd.

Eyvind Jonssons väg till författarskapet är märklig. Han blev tidigt hem- och rotlös. Fadern ägde ett litet hus i Björkelund, men blev tidigt kroniskt sjuk av allt stendamm som han inandats i sitt arbete, och sonen fick bo hos släktingar, då det blev svårt med försörjningen hemma.

1914, året för första världskrigets utbrott, fick fjortonåringen ge sig ut i arbetslivet och provade en rad olika yrken som flottare vid gallringsbommen i Sävast, tegelarbetare vid Björns tegelbruk, sågverksarbetare och medhjälpare på en biograf. Omdessa sina öden och erfarenheter berättar han i den självbiografiska - Romanen om Olof - som påbörjades 1934 och avslutades 1937 och omfattar fyra delar: "Nu var det 1914", "Här har du ditt liv", "Se dig inte om!" och "Slutspel i ungdomen".

Det är en bildningsroman om en yngling som söker sin identitet och först sent finner den i yrket som författare.

1919 lämnade Eyvind Jonsson Boden och for till Stockholm, för att jobba som metallarbetare men började också skriva och med arbeta i några socialistiska tidskrifter.

Han förlorade sitt jobb i och med metallarbetarstrejken i Stockholm 1920. Under det närmaste året försörjde han sig med ett antal olika arbeten bl a som skogs-huggare och dräng.

1921 flyttade han utomlands, först till Berlin, sedan till Paris. Han försörjde sig med brev och artiklar till svenska tidningar. Tidvis jobbade han även som diskare och cementarbetare.

Den litterära debuten kom med novellsamlingen -De fyra främlingarna-, 1924. Med romanen -Stad i mörker-, 1927 börjar hans kåserande berättarkonst märkas. Den berättar med tiotalets "gemytliga realism" om människor i Boden, författarens hemstad

-Hans nådes tid-, 1960 anses av många som Eyvind Jonssons bästa historiska roman. Handlingen behandlar Karl den stores tid, omkring år 800. Bakgrunden är rikets undergång och i centrum är en individ som mals sönder i maktens våldskvarn. Den sista romanen -Några steg mot tystnaden- 1973. Händelser och personer i Napoleons Frankrike har som huvudperson en man som söker sin identitet.

Eyvind Jonssons författarskap kom att omfatta ett stort antal romaner och novellsamlingar. Han lärde ossett nytt sätt att berätta, friare och rörligare.

Hans verk är utpräglade intellektuella. Om människans villkor i nuet o det förflutna, - generationsmotsättningar, psykologiska och sociala konflikter om våld och frihet, ondskan och makten -

Han visade i bok efter bok fram till den sista "Några steg mot tystnaden" hur vi skall övervinna prövningarna vi ställs inför. Med mod, kärlek och humanitet.

Eyvind Jonsson blev en av våra största diktare. Akademiledamot och nobelpristagare i litteratur.

Marino Eriksson

SKÄNK FÖRENINGEN DINA ANOR

Vi är ju släkt, så vad är väl självklarare än att vi delar med oss. Din ana är min ana så varför forska dubbelt ?

Skänk föreningen en kopia av din antavla. Ange på separat blad vem som forskat och från vilka socknar du härstammar, och de orter som är rikligt företrädade. Det är inte nödvändigt att antavlan är renskriven, bara den är läsbar (vi är ju vana med det svartydda) och numrerad.

Du kanske tänker att det där är inget för dig eftersom du härstammar från Småland eller Dalarna eller var det nu är. Nu är det ju faktiskt så att du inte är den enda som härstammar därifrån. Vem vet, du kan ju ha en brylling i föreningen.

Vi avser att insortera i pärmar i forskar-rummet där alla kan söka om någon annan löst den gåta de själva kämpat med.

Eva Sandberg

Än brusar brännvinsfloden...

Sjungen av Hjärtis Svensson
Sändöverken, febr. 1995
Transkription Bengt Martinsson

Än bru-sar bränn-vins-flo-den, långt upp i hö-gen Nord, nyss kom ett bud från
Bo-den, om hemskt ett bar-na-mord. En sju-års-gos-se plå-gas, ett gift man ho-nom
gav. Kan bränn-vin dö-da? frå-gas. Ja, gos-sen dog där-av.

1. Än brusar brännvinsfloden, långt upp i högan nord,
nyss kom ett bud från Boden, om hemskt ett barnamord.
En sjuårsgosse plågas, ett gift man honom gav.
Kan brännvin döda, frågas? Ja, gossen dog därav.
2. En rusig man inträder, i lilla stugan där,
det syns på skick och kläder, att rallare han är.
I stugan bor en änka, där gosse hemma var.
I arbete, kantänka, gick modern varje dag.
3. Ja, mannen som var stödet, med döden gått ifrån,
hon måste tjäna brödet, åt sig och åt sin son.
Men aldrig kan hon klaga, då gossen bliver stor,
hon tänker alla dagar, visst hjälper han sin mor.
4. Och rallar'n ropar, skryter: En sup du nu skall få,
kom, gosse, vilt han ryter, jag brännvin vill bestå.
Här skall du nog få smaka, en riktig styrketår,
det är ej pepparkaka, men nog det i dig går.
5. Fast gossen inte ville, hans brännvin ta emot,
han tvingar då den lille, med svordomar och hot.
Om du ej strax vill dricka, i botten denna kopp,
så skall jag genast skicka, en kula i din kropp.
6. Och rallar'n tar pistolen, Drick! säger jag dig till,
du skall ej mer se solen, om du ej dricka vill.
Och gossen drack för livet, snart fanns ej känsel mer.
Ett gift man honom givit, han faller redlöst ner.
7. Han bjöds på brännvin åter, hur hemskt, han plågad ber,
Jag är så full, han gråter, jag kan ej dricka mer.
Så orden hördes stamma, han redan drucken är,
gå bort! snart kommer mamma, hon tål ej eder här.
8. Vem kände moderns smärta, då hennes son var död,
Det sved i hennes hjärta, hon mistat har sitt stöd.
Hon sörjer och hon gråter, på frågor givs ej svar.
Han kommer aldrig åter, som hennes älskling var.
9. Och mannen står till rätta, hans brott det var ju stort,
det ingen kan berätta, han minns ej vad han gjort.
Han likväl måste dömas, som sådant brott begått,
kan saken ej förglömmas, sin dom han redan fått.
10. Sjuåringen han vilar, han dog för mördarn's hand,
Och budskapet det ilar, kring hela Sveriges land.
Och pressen som fått ordet, nu talar om det brott,
det hemska barnamordet, en rusig man begått.
11. Den fiende skall krossas, som härjar i vårt land,
och folket skall förlossas, från dryckenskapets band.
Vi väntar bättre tider, då slutat är all nöd,
ty dryckenskapen sprider, förbannelse och nöd.

Har visan verklighets-
bakgrund och har den an-
knytning till Boden?

Visan har som titel:
MORDET PÅ GOSSEN STYF:

Jag vore tacksam att få
kontakt med personer som
har information om händ-
elsen eller kännedom om
slakten Styf.

Bengt Martinsson

Ågatan 1
982 34 Gällivare
Tfn/fax 0970/12679

Gransjö med Stadskölen - Utveckling-avveckling.

En mycket intressant bok om byn Gransjö har just utkommit, framforskad och sammanställd av

Kristina Öhman.

Det är inte enbart en vanlig bygdeskildring utan ger på ett åskådligt och lärorikt exempel den kolonativersamhet som fanns här i norra Sverige i början av seklet.

Gransjö ligger ca tre mil norr om Boden efter malmбанan. Byn "föddes" i början av 20-talet och levde i ca 40 år. Författarinnan är själv född och uppväxt i byn och har utfört ett ambitiöst forskningsarbete. Hon har sökt i olika arkiv och källor, vilket visas i källförteckningen, samt sökt upp och intervjuat gamla bybor.

Boken innehåller många levande skildringar och minnen från samhället, både komisk och tragiska.

För mig fyller historiken om koloniverksamheten en stor kunskapslucka. En anledning till att kolonat bildades var ju att förse kronan med arbetskraft i skogen. När flottningen upphörde och motorsågar o.a. skogsmaskiner kom upphörde det behovet.

En avskrift av ett "Kontrakt om upplåtelse av kolonat" från 1924 visar vilka hårda villkor som gällde. Likaså ett sammandrag av en avträdessyn från 1949 som visar hur man efter 30 års slit kunde få några hundralappar - några kunde tom få betala.

I boken är de 42 kolonaten och 6 torpen inritade på en karta och ägarna under perioden är redovisade i tabellform. Det finns också många fina foton av bla Rohland Öhman.

Då kolonisationen inleddes på 20-talet bestod området av försumpad urskog och några banvaktsstugor. Järnvägen hade hela tiden en stor betydelse i byns historia liksom för andra kolonat efter malmбанan.

De intervjuade minns alla sin barndoms by med glädje. Det fanns inget groll mellan olika släkten, de var ju alla unga radikala nybyggare från olika platser i Sverige och levde under samma knappa förhållande.

Boken avslutas med ett utdrag ur en novell av Gunnar Andersson, numera bosatt utanför Göteborg. Han återger på ett fascinerande sätt en minnesbild av en dråplig händelse från ett missionsmöte arrangerat av en besökande frikyrka..

Boken kan verkligen rekommenderas till alla, inte bara gamla bybor. Den kostar 100:-, häftad A4 på ca 100 sidor och kan beställas av författarinnan direkt:

Kristina Öhman

tel. 0921-159 79

Prinsgatan 25

961 31 Boden

eller via Boden Överluleå ForskarFörening

tel. forskarlokalen Råbacksgården 0921- 504 13.

Gun-Marie Å.

Sjukdomar och farsoter i historien.

Det har gått skräck och fasa i vissa sjukdomsnamn: ett är *spetälska* eller *lepra*.

Det är en kronisk infektionssjukdom som orsakas av en stavformig bakterie, *Mycobacterium Leprae*. Den kallas också Hansens bacill efter den norrman som 1873 upptäckte den: Armauer Hansen.

Liksom sin närmaste släkting tuberkelbakterien skyr leprabakterien sol, luft och renlighet.

Sjukdomen som vanställer, deformerar och invalidiserar har historiskt varit känd och fruktad. Den fanns i Egypten för 6000 år sedan och omtalas i bibeln. I och med korstågen fick den en våldsam spridning.

De som drabbades ansågs som mycket smittsamma de betraktades som borgerligt döda och isolerades som hjon i sk leprosarier eller hospital - där sådana

fanns. Hospitalen benämndes också som "begravningsplats för levande" och redan på 1270-talet fanns ett i Stockholm vid Norrbro. Även i Enköping fanns hospital en tid och på 1400-talet nämns Örjansgården i Stockholm som samlade hela stiftets leprasjuka.

De drabbade måste överlämna allt de ägde till sina närmaste och för den som var gift upphörde äktenskapet att gälla. På vissa ställen föregicks utstötningen av kusliga mässor: tex lades de på en katafalk, en dödsrässa lästes medan tre skovlar mull kastades över den sjuke. Eller de lades symboliskt i en grav.

Efteråt utrustades de med tiggardräkt, stav och en pinglande klocka eller skramla innan de drevs ut ur samhället.

Man skiljer idag mellan en tuberkuloid och en leprös form.

Den tuberkuloida beror på immunreaktioner i de djupare hudskikten där det bildas knölar som förstör hårsäckar, körtlar och nervändar. Den sprids längs nervstammarna som förstörs.

Så småningom uppträder förlamningar med muskelförtvinning, deformation av händer och fötter samt känselförlust över stora hudområden. Detta gör att den sjuke lätt skadar sig och det bildas vätskande sår.

I den leprösa formen förökar sig bakterierna fortare och sprider sig längs lymfkärlen eller nerverna som dock inte skadas. Ansiktshuden förtjockas och rynkas, (lejonansikte) samt vanställs av större eller mindre knölar som ibland brister och ger upphov till sår. Bakterierna kan även bryta ned nässkiljeväggen och den hårda gommen. Blindhet

var vanlig och bortfallande av kroppsdelar förekom.

Sjukdomen är mycket mindre smittsam än man trodde på medeltiden, och även senare. Inkubationstiden är så lång som 5-10 år. Den är inte dödlig i sig utan det var komplikationerna - bla de obehandlade variga och ruttnande sårerna som förkortade livslängden.

Idag kan sulfapreparat hejda sjukdomen och göra patienten smittfri, men behandlingen måste pågå under många år, ibland hela livstiden.

Under 1600- och 1700-talen drog sig sjukdomen av okänd anledning tillbaka men den är fortfarande utbredd i tropiska områden och utgör ett mycket svårt socialt problem. Antalet spetälska uppskattas till minst 10 miljoner (1980) och årligen upptäcks ca 200 000 nya fall.

Gun-Marie Å.

EFTERLYSNINGAR

Soldaten Lars Andersson Rask Blixt född 1793 24/4 i Ersnäs. Föräldrar: Soldaten Andreas Larsson Rask och Catrina Carlsdtr. Han gifte sig 1820 19/12 med Sara Caisa Jonasdotter Dahlberg, född 1799 ? i Piteå.

Familjen for till Norge 1833 25/3. Om de stannade kvar där, eller kom tillbaka, har jag ingen vetskap om. Hoppas någon kan hjälpa mig med detta !

Eila Fredriksson
Nipvägen 18
96144 Boden Tel: 0921/65315

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
A	Ä	N	G	L	A	M	A	K	E	R	S	K	A		B	U	R	N	U	S	
B	N	O	O	L	O	G	I		R	A	B	A	C	K	E	N		Ö	R	E	
C	G	G		O	R			L	O	T		R	N	O		B		D	A	M	
D	E		R	Y	T	M	A	S	T	A	R	E		B	Y	F	A	N	E		
E	L	A	U	D	A		A		A	L				E		N	A	R		S	
F		B	B	S		R	C	H	B			A	I	N	A		R		G	T	
G	A	S	A		T	O	E		E	J	U	S	D	E	M		F	E	R	E	
H	T	E	N	N	Y	S	O	N		A	L	K	O		Ö		I	L	A	R	
I		N	K		R			A	L	S	K	O	G		S	Ö	R	O	D	E	R
J	S	S		V	E	R	K	T	U	M		H		E	A	R	L		F	E	
K	E		S	E			L		R	I	B	E		M				S		S	
L	N	E	K	R	O	L	O	G		N	U		R	I	P	O	S	T		A	
M	E	T	A	B	L	E	R	A			S	K	A	T	A	M	A	R	K		
N	S	A	M	R	A	D	A		T		H		M		T	S		A		A	
O	C		S	O	T		T	O	R	S	M	A	S	S	A		S	C	E	N	
P	E		A	D		R			A	M	A	B	E	L		A	I	K		D	
Q	N	I	C	E		O	B	S	C	E	N		L	A	U	D	A	T	U	R	
R	S	A	E	R	O	S	A	N	K	T		D	E	G	E	A	D	E	R	A	

Lösningen på krysset från N:o 4 1995

TACK

Föreningen har som gåva erhållit två kartonger innehållande fotografiska glasplåtar som är från omkring sekelskiftet och framåt. De kommer troligen från fotograferna Östling och Andersson som hade atelje i samma hus som Petterssons hovkonditori fanns, på Kungsgatan.

Anders Andersson var verksam i Boden från 1901 och några år senare fick han en kompanjon vid namn Östling, dessa drev ateljen till slutet av 1920-talet då Östling avled.

Plåtarna har skänkts av Gurli Lönnebjör från Helsingborg och hennes son Roger Lönnebjör från Dalby. De har tidigare varit bosatta i Boden.

Roger lekte som barn tillsammans med en kamrat på vinden till ovan nämnda hus och hittade där plåtarna. Han fick dem av husägaren, och de har nu följt familjen när de flyttat genom landet, tills de beslutade sig för att skänka dem till forskarföreningen.

Vi riktar ett stort tack till givarna. För närvarande söker vi sponsorer för att om möjligt kunna göra papperskopior av plåtarna så att personerna på korten blir identifierbara.

Eva Sandberg

TÄNK PÅ ALLERGIKERNNA

När du kommer på våra möten, eller besöker forskarrummet.

KOM PARFYMFRI !

Begränsad eftersändning
Vid definitiv eftersändning
retur med nya adressen till:

B Föreningsbrev

**BODEN ÖVERLULEÅ
FORSKARFÖRENING**

Gun-Marie Åkerström
Kvarngatan 17
961 64 Boden

Kontors landslaget

Boden
Lulevägen 18
0921-55201

Luleå
Spantgatan 8
0920-230610

Kalix
Torggatan 11
0923-107-18

Öppet måndag-fredag 08.00-17.00. Lunch 12.00-13.00

Behöver Du t ex

* Dator	* Telefax
* Kopierare	* Fick-/mobiltelefon
* Kontorsmaskiner	* Kontorsmöbler
* Tillbehör	* Teknisk service

Vår katalog finns på Råbäcksgården.

Medlemmar i Boden Överluleå ForskarFörening
erhåller **15 % rabatt** på vårt sortiment.

Välkommen!